

اظهار نظر کارشناسی درباره:
 «طرح اصلاح قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات
 شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران»
 (اعاده شده از شورای نگهبان)

مقدمه

شورای نگهبان در تاریخ ۱۳۹۶/۱/۲۶ در اظهار نظر خود، اطلاق تبصره «۱» ماده (۲۶) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخابات شهرداران [تبصره «۱» ماده (۳۰) قانون بعد از اصلاح شماره مواد] که براساس آن در خصوص شرایط نامزدهای انتخابات شوراهای مقرر داشته بود «اقلیت‌های دینی شناخته شده در قانون اساسی به جای اسلام باید به اصول دین خود اعتقاد و التزام عملی داشته باشند» مورد ایراد قرار داد. با این توضیح که از تبصره مزبور مستفاد می‌گردید اقلیت‌های دینی شناخته شده در قانون اساسی به جای اسلام، با پایبندی به اصول دین خود می‌توانند به صورت مطلق در انتخابات شوراهای داوطلب گردند و لذا چنین اطلاقی با ایراد فقهای شورای نگهبان مواجه شد. چراکه براساس اطلاق مزبور اقلیت‌های دینی می‌توانند در کلیه شهرها و روستاها فارغ از اینکه اکثریت آن شهر یا روستا را مسلمان یا غیرمسلمان تشکیل دهند، جهت عضویت در شوراهای اسلامی مناطق مزبور نامزد شوند و از سوی دیگر از جهت تعداد اقلیت‌هایی که می‌توانند در این شوراهای عضو شوند، هیچ‌گونه محدودیتی قائل نشده و لذا شامل فروعی که براساس آن بیش از یک عضو تا همه اعضای شورای اسلامی شهر و روستا از اقلیت‌های دینی باشند نیز می‌شود.

حال با عنایت به این مقدمه، مصوبه حاضر با هدف پیش‌بینی حق نامزد شدن اقلیت‌های دینی در انتخابات شوراهای اسلامی کشور و همچنین رفع برخی نقایص دیگر قانون ارائه شده و با عطف به ما سبق نمودن آن سعی کرده، امکان انتخاب اقلیت‌های دینی را در انتخابات دوره پنجم شوراهای اسلامی شهر و روستا فراهم کند، لکن مصوبه مزبور از چند جهت با ایراد شورای نگهبان مواجه شده است که در این گزارش به تبیین این ایرادها خواهیم پرداخت.

بررسی ایرادهای شورای نگهبان

۱. شورای نگهبان در بخش نخست از بند اول اظهار نظر خود با استظهار به برخی از اصول قانون اساسی، تبصره «۱» ماده (۱) مصوبه که ناظر به امکان نامزدی اقلیت‌های دینی در همان شهر و یا روستایی که در آن ساکن هستند، می‌باشد، مورد ایراد قرار داده است. با این توضیح که بخشی از استنادات صورت گرفته ناظر به تعیین حدود حقوق اقلیت‌های دینی در قانون اساسی است و بخش دیگر ناظر به شکل‌گیری و ماهیت تصمیمات شوراهای اسلامی است.

مخصوص سخن علمی

مشخصات طرح

دوره دهم - سال دوم

شماره ثبت:

۳۴۱

شماره چاپ:

۷۸۲

تاریخ چاپ:

۱۳۹۶/۱۰/۵

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفتر: مطالعات

حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۵۵۹۵-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۹۶/۱۰/۲۴

مطابق بخش نخست استنادات، اصل سیزدهم قانون اساسی حقوق اقلیت‌های دینی را برشمرده است و مطابق آن اقلیت‌های دینی در حدود قانون در انجام مراسم دینی خود آزادند و در احوال شخصی و تعلیمات دینی بر طبق آیین خود عمل می‌کنند. از سوی دیگر قانونگذار اساسی در فراز دوم اصل شصت و چهارم قانون اساسی اقلیت‌های دینی را واجد حق نمایندگی مجلس شناخته است. لذا به نظر می‌رسد مطابق دیدگاه شورای نگهبان به دلیل اینکه در اصول مذکور حق عضویت در شوراهای اسلامی، برای اقلیت‌های دینی پیش‌بینی نگردیده است، (درحالی‌که به صراحت این حق در مورد نمایندگی مجلس به رسمیت شناخته شده است)، اقلیت‌های دینی به صورت مطلق حق عضویت در شوراهای اسلامی شهر و روستایی که اکثریت آن را مسلمانان تشکیل می‌دهند، ندارند.

اما بخش دوم استنادات شورای نگهبان ناظر به شکل‌گیری، ماهیت تصمیمات و نحوه تصمیم‌گیری شوراهاست. توضیح آنکه مطابق اصل یکصد و یکم قانون اساسی، اداره امور هر محل از طریق نظارت شوراهای محلی خواهد بود که از سوی مردم همان محل انتخاب می‌شوند و از سوی دیگر به موجب اصل دوازدهم قانون اساسی در هر منطقه‌ای که پیروان هر یک از مذاهب (مقصود سایر مذاهب اسلامی اعم از حنفی، شافعی، مالکی، حنبلی و زیدی می‌باشد) اکثریت داشته باشند، مقررات محلی در حدود اختیار شوراهای برطبق آن مذهب خواهد بود و اصل یکصد و پنجم نیز ناظر به لزوم عدم مغایرت تصمیمات شوراهای موازین شرع است، بنابراین به نظر شورای نگهبان از آنجا که مطابق اصل یکصد و دهم صلاحیت شوراهای ناظر به امور مختلفی می‌باشد و از سوی دیگر مطابق ذیل اصل دوازدهم مقررات‌گذاری در حدود اختیارات شوراهای در مواردی که پیروان هر یک از مذاهب در منطقه اکثریت داشته باشند، صرفاً به سایر مذاهب اسلامی اختصاص یافته است و اصل یکصد و پنجم نیز بر لزوم عدم مغایرت تصمیمات شوراهای موازین اسلامی تأکید دارد، عضویت اقلیت‌های دینی در شوراهای اسلامی مغایر قانون اساسی شناخته شده است.

شورای نگهبان در بخش دوم از بند «۱» اظهار نظر خود نیز عضویت افراد غیرمسلمان در شوراهای اسلامی شهر و روستا در مناطقی از کشور که اکثریت مردم آنها مسلمان و پیرو مذهب رسمی کشور هستند با توجه به اینکه تصمیمات این شوراهای در خصوص مسلمین بدون لزوم رسیدگی به آن در شورای نگهبان لازم‌الاجتماع خواهد بود، تبصره مزبور را مغایر موازین شرع نیز قلمداد کرده است.

۲. شورای نگهبان در بند «۲» از ایراد خود، اعتقاد و التزام عملی داشتن به اصول دین خود از سوی اقلیت‌های دینی، را خلاف موازین شرع شناخته است. در این خصوص به نظر می‌رسد با عنایت به اینکه چنین موضوعی به منزله برقراری شرطی اضافه برای اقلیت‌های دینی می‌باشد، مغایر شرع قلمداد می‌شود و با حذف چنین شرطی، ایراد شورای نگهبان مرتفع خواهد شد.

۳. شورای نگهبان در بند «۳» از ایرادات خود، عطف به ماسبق نمودن اصلاحیه اخیر نسبت به انتخابات دوره پنجم شوراهای موازین بر ایرادات وارده به تبصره «۱» ماده (۱) واجد ایراد دانسته است. بنابراین ایراد ناظر به ماده (۴)، تابعی از ایراد وارده به تبصره «۱» ماده (۱) می‌باشد.

نتیجه‌گیری

با عنایت به توضیحات مطروحه، مصوبه حاضر مبتنی بر نظر شورای نگهبان مغایر برخی از اصول قانون اساسی و موازین شرع قلمداد شده و با توجه به اهداف مورد نظر قابلیت اصلاح ندارد.

شایان ذکر است با اصرار نسبت به این مصوبه و ارسال آن نزد مجمع تشخیص مصلحت نظام، نهاد مزبور مطابق آیین‌نامه داخلی خود اقدام به بررسی آن ظرف مهلت مشخصی (حداکثر یک سال) می‌نماید و می‌تواند نظر مجلس و یا شورای نگهبان را تأیید و یا در مواردی که لازم می‌داند، رأساً اصلاحاتی را در مصوبه مزبور به عمل آورد.